

Kooseluseadus

1. osa

KOOSLULEPINGU SÕLMIMISE KORD

1. peatükk

KOOSLULEPINGU SÕLMIMINE

§ 1. Kooselulepingu sõlmimise eeldused

- (1) Kooselulepingu võivad sõlmida kaks füüsilist isikut, kellest vähemalt ühe elukoht on Eestis.
- (2) Kooselulepingu võivad sõlmida teovõimelised täisealised isikud.
- (3) Piiratud teovõimega täisealine isik võib kooselulepingu sõlmida üksnes juhul, kui ta saab piisavalt aru kooselulepingu õiguslikest tagajärgedest. Kui isikule on määratud eestkostja, eeldatakse, et isik ei saa aru kooselulepingu õiguslikest tagajärgedest, välja arvatud juhul, kui eestkostja nimetamise määrusest tuleneb teisiti.
- (4) Kooselulepingu sõlmimise lubadus ei anna alust kooselulepingu sõlmimise nõudeks ega kahju hüvitamise nõudeks juhul, kui lubadust ei täideta. Esimeses lauses sätestatud kõrvalekalduv kokkulepe on tühine.

§ 2. Kooselulepingu sõlmimist välistavad asjaolud

- (1) Kooselulepingut ei või sõlmida isikute vahel, kellest vähemalt üks on kooselulepingu sõlmimise ajal abielus või kellel on kehtiv kooseluleping.
- (2) Omavahel ei või kooselulepingut sõlmida:
 - 1) otsejoones üleneja ja alaneja sugulane;
 - 2) vend ja õde ning poolvend ja poolõde.
- (3) Käesoleva paragrahvi lõikes 2 sätestatu kehtib ka siis, kui isikute sugulussuhe on ühe isiku lapsendamise tagajärjel lõppenud.
- (4) Kooselulepingut ei või omavahel sõlmida isikud, kelle lõikes 2 nimetatud sugulussuhe põhineb lapsendamisel.

§ 3. Kooselulepingu sõlmimise kord

- (1) Kooseluleping sõlmitakse notariaalselt tõestatud vormis.
- (2) Kooseluleping sõlmitakse isiklikult ühel ajal kohal viibides. Kooselulepingu sõlmimise tahteavaldus ei või olla tingimuslik.
- (3) Notar kontrollib kooselulepingu sõlmimise eeldusi. Notar ei või toimingut teha, kui on alust eeldada, et esineb kooselulepingu kehtetuks tunnistamise või tühisuse alus.
- (4) Kooseluleping kantakse rahvastikuregistrisse perekonnaseisutoimingute seaduses sätestatud korras ning poolte varasuhte valik kantakse abieluvararegistrisse abieluvararegistri seaduses sätestatud korras.

2. peatükk

KOOSLULEPINGU KEHTETUS

§ 4. Kooselulepingu kohtus kehtetuks tunnistamise alused

(1) Kohus tunnistab hagimenetluses kooselulepingu kehtetuks, kui:

- 1) kooselulepingut sõlmides on rikutud nõuet elukoha, täisealisuse või teovõime kohta;
 - 2) esineb käesoleva seaduse § 2 lõigetes 1–4 sätestatud kooselulepingu sõlmimist välistav asjaolu;
 - 3) kooselulepingut sõlmides on rikutud käesoleva seaduse § 3 lõikes 2 ettenähtud korda;
 - 4) vähemalt ühel kooselulepingut sõlmida soovival isikul oli kooselulepingu sõlmimise ajal vaimutegevuse ajutine häire või kui ta oli muul põhjusel otsusevõimetu;
 - 5) kooseluleping on sõlmitud pettuse, ähvarduse või vägivalda mõjul, sealhulgas poole tervises seisundit või muid isiklikke asjaolusid varjates, kui see asjaolu on kooselulepingu sõlmimise seisukohalt oluline;
- (2) Kooselulepingu sõlmimise kehtetuks tunnistamist ei ole õigus nõuda, kui pool on varjanud oma varalist seisundit.

§ 5. Kooselulepingu kehtetuks tunnistamisest keeldumise alused

Kooselulepingut ei tunnistata kehtetuks, kui:

- 1) on rikutud elukoha nõuet, kuid kooselulepingu kehtetuks tunnistamise ajaks on vähemalt ühe registreeritud elukaaslase elukoht Eestis;
- 2) on rikutud täisealisuse nõuet, kuid registreeritud elukaaslane kiidab täisealiseks saades kooselulepingu heaks;
- 3) on rikutud teovõime nõuet, kuid täisealine registreeritud elukaaslane, kelle teovõime oli kooselulepingu sõlmimise ajal piiratud, kiidab pärast teovõime taastumist kooselulepingu heaks;
- 4) otsusevõimetuse seisundis kooselulepingu sõlminud registreeritud elukaaslane kiidab pärast otsusevõime taastumist kooselulepingu heaks.

§ 6. Hagi esitamise õigus

(1) Kooselulepingu kehtetuks tunnistamise hagi võib esitada:

- 1) käesoleva seaduse § 4 lõike 1 punktide 1–4 alusel kumbki registreeritud elukaaslane;
 - 2) § 4 lõike 1 punkti 1 rikkumise korral lisaks käesoleva lõike punktis 1 nimetatud isikutele ka siseminister;
 - 3) § 2 lõike 1 rikkumise korral lisaks käesoleva lõike punktis 1 nimetatud isikutele ka muu isik, kelle õigusi on kooselulepingu sõlmimisega rikutud;
 - 4) registreeritud elukaaslane, kes on kooselulepingu sõlminud pettuse, ähvarduse või vägivalda mõjul.
- (2) Piiratud teovõimega täisealine registreeritud elukaaslane võib hagi esitada eestkostja nõusolekul. Piiratud teovõimega registreeritud elukaaslase eest võib hagi esitada ka eestkostja.

§ 7. Kooselulepingu kehtetuks tunnistamise hagi esitamise õiguse lõppemine

(1) Kooselulepingu kehtetuks tunnistamise hagi suhtes aegumist ei kohaldata.

- (2) Kui kooseluleping on sõlmitud otsusevõimetuse seisundis, võib kooselulepingu kehtetuks tunnistamise hagi esitada ühe aasta jooksul otsusevõime taastumisest arvates.
- (3) Kui kooseluleping on sõlmitud pettuse, ähvarduse või vägivalla mõjul, võib kooselulepingu kehtetuks tunnistamise hagi esitada ühe aasta jooksul eksimusest või pettusest teadasaamisest või ähvarduse või vägivalla mõju lakkamisest arvates.
- (4) Piiratud teovõimega registreeritud elukaaslase seadusliku esindaja jaoks algab hagi esitamise tähtaeg varemalt päeval, millal talle saavad teatavaks kooselulepingu kehtetuks tunnistamist võimaldavad asjaolud. Kui piiratud teovõimega registreeritud elukaaslase seaduslik esindaja ei ole hagi õigel ajal esitanud, võib pool esitada hagi ise kuue kuu jooksul teovõime taastumisest arvates.
- (5) Kui kooseluleping on lõppenud, ei saa hagi enam esitada, välja arvatud juhul, kui kooselulepingu sõlmimise ajal oli vähemalt üks pooltest abielus või tal oli kehtiv kooseluleping.

§ 8. Kooselulepingu kehtetuks tunnistamise tagajärjed

- (1) Kui kooselulepingu kehtetuks tunnistamise kohtuotsus on jõustunud, on kooseluleping tühine algusest peale.
- (2) Kooselulepingu tühisuse korral on tühised ka kooselulepinguga seonduvad tehingud, mida registreeritud elukaaslane ei oleks eelduslikult teinud, kui kooselulepingut ei oleks sõlmitud. Kui pooltevahelistest suhetest ei tulene teisiti, kohaldatakse nende varaliste suhetele seltsingu kohta sätestatud.
- (3) Kui kooseluleping tunnistatakse kehtetuks põhjusel, et üks registreeritud elukaaslane varjas teise registreeritud elukaaslase eest, et ta on juba abielus või kooselulepingu sõlminud või mõjutas teist registreeritud elukaaslast kooselulepingut sõlmima pettuse, ähvarduse või vägivallaga, võib kohus temalt välja mõista elatise temaga kehtetus kooselus olnud isikule, kohaldades perekonnaseaduses lahutatud abikaasa ülalpidamise kohta sätestatud.

2. osa

KOOSLULEPINGU ÕIGUSLIKUD TAGAJÄRJED

3. peatükk

KOOSLULEPINGU ÜLDISED ÕIGUSLIKUD TAGAJÄRJED

§ 9. Registreeritud elukaaslaste kooselu ning nende õigused ja kohustused

- (1) Kooselulepingu sõlmimisega kohustuvad kooselulepingu sõlminud pooled (registreeritud elukaaslased) teineteist vastastikku toetama ja ülal pidama. Registreeritud elukaaslastel on teineteise suhtes võrdsed õigused ja kohustused. Nad korraldavad kooselu ühiselt, pidades silmas teineteise heaolu ning vastutades teineteise ees kooseluga seotud kohustuste täitmise eest.
- (2) Välismaal sõlmitud samasooliste isikute kooselu või abielu loetakse Eestis kehtivaks, kui see toimus kooselu või abielu sõlmimise riigi õiguse kooselu või abielu sõlmimise korra kohaselt ja vastas sisuliste eelduste poolest mõlema elukaaslase elukohariigi õigusele.

§ 10. Kooseluleping abielu sõlmimist välistava asjaoluna

(1) Abielu ei või sõlmida isik, kellel on abielu sõlmimise ajal kehtiv kooseluleping.

(2) Abielu võivad sõlmida registreeritud elukaaslased omavahel, arvestades käesolevas seaduses kooselulepingu lõppemise kohta sätestatud.

§ 11. Registreeritud elukaaslaste ülalpidamiskohustus

(1) Registreeritud elukaaslased on vastastikku kohustatud oma tööga ja varaga teineteist ülal pidama.

(2) Ülalpidamine hõlmab tegevust ja varalisi panuseid, mis on registreeritud elukaaslaste elutingimuste kohaselt vajalikud ühise majapidamise kulude katteks ning registreeritud elukaaslaste tavapäraste ja erivajaduste rahuldamiseks.

(3) Registreeritud elukaaslased võivad kooselulepingu sõlmimisel muu hulgas kokku leppida, et ülalpidamist tuleb anda korrapäraselt makstavate rahasummadena samadel alustel nagu käesoleva paragrahvi lõikes 2 ka siis, kui registreeritud elukaaslased elavad lahus või kui kooseluleping on lõppenud. Registreeritud elukaaslased võivad kooselulepingus kokku leppida esimeses lauses nimetatud juhul korrapäraselt makstava rahasummana antava ülalpidamise andmise viisis ja suuruses.

(4) Registreeritud elukaaslased võivad kooselulepingus kokku leppida, et kooselu lõppemisel kohaldatakse ülalpidamiskohustusele perekonnaseaduse viienda peatüki teises jaos lahutatud abikaasa ülalpidamise kohta sätestatud.

§ 12. Tehingud kooselu korraldamiseks

(1) Tehingust, mille registreeritud elukaaslane teeb kooselu korraldamise huvides või tavapäraste vajaduste katmiseks, tekib registreeritud elukaaslaste solidaarkohustus, kui tehingu ulatus ei ületa registreeritud elukaaslaste elutingimuste kohast mõistlikku määra.

(2) Käesoleva paragrahvi lõikes 1 nimetatud tehingu kohustatud poole suhtes on registreeritud elukaaslased solidaarvõlausaldajad.

(3) Registreeritud elukaaslased ei või käesoleva paragrahvi lõikes 1 sätestatud omavahelise kokkuleppega võlausaldaja kahjuks kõrvale kalduda.

§ 13. Vastutus teise registreeritud elukaaslase võetud kohustuse eest

Registreeritud elukaaslane vastutab teise registreeritud elukaaslase võetud kohustuse täitmise eest niivõrd, kui võrd registreeritud elukaaslane võib teda esindada või teda oma toimingutega kohustada.

§ 14. Hoolsuskohustuse ulatus

Registreeritud elukaaslased peavad kooselulepingust tulenevaid kohustusi täites ilmutama teineteise vastu niisugust hoolt, nagu nad rakendavad oma asjades.

§ 15. Registreeritud elukaaslaste ühine eluase

Registreeritud elukaaslaste eluasemena käsitatakse eluruumi, kus registreeritud elukaaslased tavapäraselt elavad.

§ 16. Registreeritud elukaaslase suhtlusõigus ja õigus lapsendada

- (1) Registreeritud elukaaslane võib kohtult taotleda teise registreeritud elukaaslase lapsega suhtlemise korra kindlaks määramist perekonnaseaduse § 143 lõike 4 alusel.
- (2) Registreeritud elukaaslane võib kohtule esitada lapsendamisavalduse teise registreeritud elukaaslase lapse lapsendamiseks.
- (3) Lapsendamisele kohaldatakse perekonnaseaduse teise osa üheteistkümnendas peatükis sätestatud vastavalt.

§ 17. Registreeritud elukaaslaste pärimisõigus

- (1) Registreeritud elukaaslased on teineteise seadusjärgsed pärijad. Seadusjärgne pärimisõigus ei kohaldu, kui pärandaja oli enne oma surma taotlenud kooselulepingu lõpetamist või andnud kooselulepingu lõpetamiseks notariaalselt tõestatud nõusoleku;
- (2) Registreeritud elukaaslased võivad kooselulepinguga seonduvalt sõlmida vastastikuse testamendi. Vastastikusele testamendile kohaldatakse pärimisseaduse kolmanda peatüki teise jaotise kümnendas jaotises sätestatud.

4. peatükk

REGISTREERITUD ELUKAASLASTE VARASUHTED

§ 18. Registreeritud elukaaslaste varasuhte valik

- (1) Kooselulepingu sõlmimisel valivad registreeritud elukaaslased kokkuleppel perekonnaseisutoimingute seaduses ettenähtud korras varasuhte perekonnaseaduse esimese osa neljanda peatüki teises jaos toodud varasuhete liikide hulgast. Varasuhete liikide kohta sätestatud kohaldatakse, arvestamata viiteid perekonnaseaduse esimese osa kolmandas peatükis sätestatud abielu üldistele õiguslikele tagajärgedele.
- (2) Registreeritud elukaaslased võivad kokkuleppel kooselulepinguga varasuhetest kõrvale kalduda, arvestades perekonnaseaduse neljanda peatüki kolmandas jaos abieluvaralepingu kohta sätestatud.
- (3) Kooselulepingu sõlmimisel kantakse varasuhte valik abieluvararegistrisse abieluvararegistri seaduses sätestatud korras.

3. osa

KOOSLULEPINGU LÕPPEMINE

5. peatükk

KOOSLULEPINGU LÕPPEMISE KORD

§ 19. Kooselulepingu lõppemise alused

Kooseluleping lõpeb, kui registreeritud elukaaslane sureb, registreeritud elukaaslased sõlmivad omavahel abielu või kui kooseluleping lõpetatakse.

§ 20. Registreeritud elukaaslaste omavahel abielu sõlmimise korral registrikannete tegemine

Kui kooseluleping lõpeb seetõttu, et registreeritud elukaaslased sõlmivad omavahel abielu, tehakse abielu sõlmimisel kooselulepingu lõppemisega seonduv kanne rahvastikuregistrisse perekonnaseisutoimingute seaduses sätestatud korras ja abieluvararegistrisse abieluvararegistri seaduses sätestatud korras.

§ 21. Kooselulepingu lõpetamine kokkuleppel

- (1) Kooseluleping lõpetatakse registreeritud elukaaslaste notariaalselt tõestatud kokkuleppega.
- (2) Kooselulepingu lõpetamisel tehakse kanne rahvastikuregistrisse perekonnaseisutoimingute seaduses sätestatud korras ja abieluvararegistrisse abieluvararegistri seaduses sätestatud korras.

§ 22. Kooselulepingu lõpetamine kohtus

- (1) Kohus võib kooselulepingu lõpetada kohtuotsusega ühe registreeritud elukaaslase hagi alusel teise registreeritud elukaaslase vastu.
- (2) Kooseluleping lõpetatakse kohtus, kui registreeritud elukaaslased vaidlevad kooselulepingu lõpetamise või sellega seotud asjaolude üle.
- (3) Kohus võib määrata registreeritud elukaaslastele kohustusliku lepitusmenetluse notari juures õigusliku probleemi lahendamiseks.

§ 23. Kooselulepingu lõppemise aeg

Kooselulepingu lõppemise aeg on:

- 1) registreeritud elukaaslase surma korral tema surma hetk;
- 2) registreeritud elukaaslaste omavahel abielu sõlmimise korral abielu sõlmimise hetk;
- 3) kohtus kooselulepingu lõpetamise korral päev, mil kohtuotsus jõustub;
- 4) notari juures kooselulepingu lõpetamise korral kooselulepingu lõpetamise kande jõustumine.

6. peatükk

KOOSLULEPINGU LÕPPEMISE TAGAJÄRJED

§ 24. Kooselulepinguga seonduvate tehingute lõppemine

Kooselulepingu lõppemisel lõppevad ka kooselulepinguga seonduvad tehingud, mida registreeritud elukaaslane ei oleks eelduslikult teinud, kui kooselulepingut ei oleks sõlmitud.

§ 25. Registreeritud elukaaslaste eluase ja eluasemega seotud vara kooselulepingu lõppemisel

Kooselulepingu lõppemisel kohaldatakse registreeritud elukaaslaste eluaseme ja eluasemega seotud vara suhtes perekonnaseaduse § 68–70 vastavalt.

§ 26. Registreeritud elukaaslase suhtlusõigus teise registreeritud elukaaslase lapsega kooselulepingu lõppemisel

Registreeritud elukaaslane võib kohtult taotleda teise registreeritud elukaaslase lapsega suhtlemise korra kindlaks määramist perekonnaseaduse § 143 lõike 4 alusel.

§ 27. Kooselulepingu lõppemise tagajärgede erisused registreeritud elukaaslaste omavahel abielu sõlmimisel

(1) Abielu sõlmimisest alates kohaldatakse registreeritud elukaaslaste vahelistele suhetele perekonnaseaduses abikaasadevaheliste suhete kohta sätestatud.

(2) Kooselulepingu lõppemisega lõppevad registreeritud elukaaslaste vahelised kokkulepped ja seonduvad tehingud, kui registreeritud elukaaslased ei lepi kokku teisiti. Kokkulepete ja seotud tehingute lõppemisele kohaldatakse perekonnaseaduses abielu lahutamise kohta sätestatud.

(3) Registreeritud elukaaslased võivad kokku leppida, et nendevahelistele varalistele suhetele kohaldatakse alates abielu sõlmimisest käesoleva seaduse § 17 lõikes 1 nimetatud varasuhet.

(4) Registreeritud elukaaslased võivad kokku leppida, et käesoleva seaduse § 18 lõikes 2 nimetatud registreeritud elukaaslaste vahelise kokkuleppe suhtes varasuhtest kõrvale kaldumiseks kohaldatakse alates abielu sõlmimisest perekonnaseaduses neljanda peatüki kolmandas jaos abieluvaralepingu kohta sätestatud.

(5) Osas, milles abikaasad ei või perekonnaseaduses sätestatud kokkuleppel kõrvale kalduda, kohaldatakse alates abielu sõlmimisest seaduses sätestatud.

§ 28. Kooselulepingu taastamine

Kui surnuks tunnistatud registreeritud elukaaslane on elus, loetakse kooseluleping taastatuks, kui kumbki registreeritud elukaaslane ei ole vahepeal uuesti kooselulepingut sõlminud või abiellunud. Kooseluleping loetakse taastatuks pärast surnuks tunnistamise tühistamise kohtuotsuse jõustumist.

4. osa

RAKENDUSSÄTTED

§ 29. Seaduse jõustumine

Käesolev seadus jõustub 2015. aasta 1. jaanuaril.

Eiki Nestor
Riigikogu esimees

Tallinn, 2014